KURKLIŲ ŠILO PILKAPYNAS

Eugenijus BUTĖNAS

2005 m. buvo tęsiami archeologiniai tyrinėjimai Kurklių Šilo pilkapyne (Anykščių r., A 1413), pradėti 1998 m. (žr. *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 164–166; *ATL 2000 metais*, V., 2002, p. 60–63; *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 86–87; *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 57–59; *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 83–84; *ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 70–71).

2005 m. ištirtas vienas pilkapis 13(40), buvęs pilkapyno R dalyje (37 pav.). Tai vienas didžiausių pilkapių visame pilkapyne (bendras ištirtas plotas – 380 m²). Kaip ir kiti tyrinėti šio pilkapyno pilkapiai jis buvo žalojamas miško kvartalinės linijos. Pilkapis nutolęs 163 m į R nuo keliuko (jis jungia Ažušilės kaimą su plentu Kaunas–Utena) ir miško kvartalinės linijos susikirtimo bei 14 m į V nuo 1998 m. ištirto pilkapio 1(37).

Pilkapio sampilo būta nežymiai suploto pusrutulio formos, kiek nuolaidesne P dalimi. Sampilo aukštis siekė 1,87 m (matuojant nuo iki šių dienų išlikusio griovio dugno), o skersmuo (įskaitant griovį papėdėje) – 20 m. Tyrinėjimams išmatuotas 19x20 m dydžio plotas.

Pilkapio sampilas supiltas iš aplinkinio geltonos spalvos smėlio su pavieniais degėsiukais. Sampilo pakraščiai buvo apjuosti gerai išlikusiu ištisiniu iki 3 m pločio ir iki 1,5 m

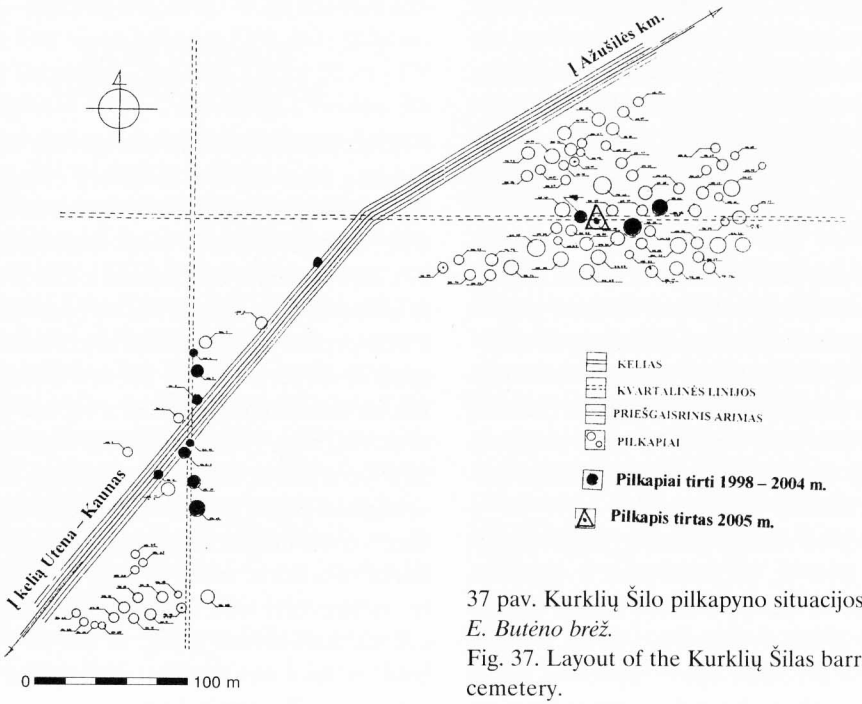

37 pav. Kurklių Šilo pilkapyno situacijos planas. *E. Butėno brėž.*

Fig. 37. Layout of the Kurklių Šilas barrow cemetery.

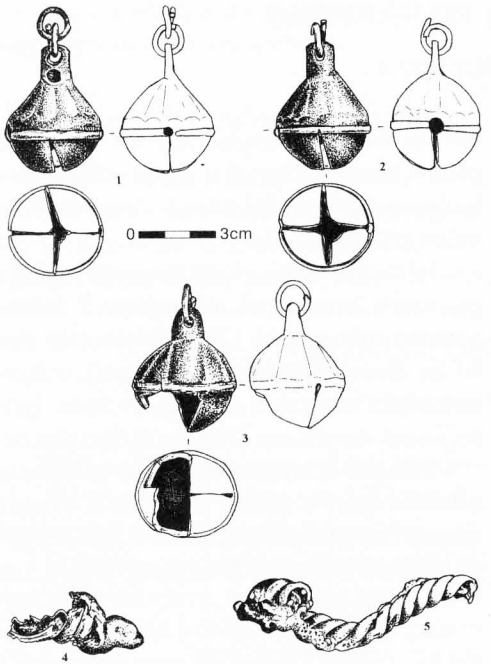

38 pav. Kurklių Šilo pilkapynas, pilkapio 13(40) radiniai: 1–3 – žvangučiai, 4–5 – antkaklės fragmentai. *A. Ruzienės pieš.*
Fig. 38. Kurklių Šilas barrow cemetery, finds of the barrow 13(40): 1–3 – bells, 4–5 – neck-ring fragments.

gylio grioviu, kuris Š dalyje nežymiai pažeistas miško kvartalinės linijos. Išsėmus griovio užpildą (pilkos spalvos susimaišiusį su degėsiais smėlį) paaiškėjo, kad jis užapvalintu dugnu, kuris pasiektas 0,8–1,5 m gylyje (nuo šių dienų žemės paviršiaus). Pilkapio pagrindą sudarė 20–30 cm storio juodos degėsingos žemės sluoksnelis.

Pilkapio ŠV dalyje, pilkapio pagrindą juosusiame griovyje, 40x50 cm plote ir 40–55 cm gylyje nuo šių dienų paviršiaus aptikti trys apdegę žalvariniai žvangučiai. Visi jie kriaušės formos, su kryžmine išpjova apatinėje dalyje ir kilpute viršuje, dvejų iš jų viduje buvo po geležinį netaisyklingo rutulio formos skambalėlį. ŠR dalyje iš griovio išmestose žemėse aptikti du žalvarinės vytinės fragmentai – antkaklės. Kokie antkaklės galai, neaišku, nes rasti tik lankelio fragmentai. Ant vieno iš jų prisilydę baltos masės (stiklo karolio?) (38 pav.).

Kaulų pėdsakų visame tirtame plote neaptikta. Rastuosius žvangučius ir antkaklės fragmentus reiktų laikyti simboliniu žirgo ir raitelio (?) palaidojimu.

Baigus tyrinėjimus paaiškėjo tikslūs pilkapio matmenys. Sampilo aukštis nuo pagrindo – pirminio žemės paviršiaus centre siekė 1,75 m, o skersmuo – apie 17 m Š–P kryptimi ir apie 16 m R–V kryptimi (neskaičiuojant griovio pločio).

Ištirtas pilkapis pagal savo įrangą ir rastąsias įkapes datuotinas X–XI a. ir skiriamas Rytų Lietuvos pilkapių kultūrai.

KURKLIŲ ŠILAS
BARROW CEMETERY

Archaeological investigation of the Kurklių Šilas barrow cemetery (Anykščiai district) started in 1998 was continued in 2005. One barrow 13(40) was excavated (Fig. 37). Its height was 1.75 m, and it had 17x16 m in diameter. The barrow was surrounded with a well-preserved continuous ditch. In its NW section three scorched bronze bells were found, and two fragments of a bronze plated neck-ring were found in the NE section (Fig. 38). No trace of bones was found in the investigated plot. The bells and neck-ring fragments could have been assumed as a symbolic burial of a horse and a rider (?). According to its structure and burial items found the investigated barrow dated to the 10th – 11th century and was attributable to the East Lithuanian Barrow culture.